Ціна примірника 25 сотиків.

Należytość pocztowa opłacona ryczałtem

Народня Справа

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИЙ ЧАСОПИС

Ч. 39 (104) — Львів, неділя 21. вересня 1930. — Рік III

АДРЕСА: „Народня Справа“, Львів, вул. Боїмів 4. — — Чекові конта: 408.687 і 154.130 — — Телефон 57—90

Що то діється?

В Манаєві, пов. Зборів, в понеділок 8. вересня о год. 9 вечером якісь бандити приїхали на конях під читальню «Просвіти», заложили під будинок читальні міну і **висадили його в повітря.** Потім відїхали в сторону Олієва. По дорозі стрінули українця Василя Прощанецького і застрілили його. Вшехпольська ґазета «Львовскі Курієр Поранни» пише, не приховуючи навіть своєї радости, що то була якась «самооборона сполеченьства» перед саботажами. — **В Данилівцях,** пов. Зборів, в ночі з неділі на понеділок (7. на 8. вересня) вибухла бомба під громадською шопою, що була прибудована до кооперативи. Шопа крита дахівкою,розлетілася, будинок кооперативи неушкоджений. Пожежної сикавки, що находилася в шопі, бомба на щастя не ушкодила. В вечір перед вибухом якісь таємничі їздці задержували селян на дорозі і грозили по польськи, що будуть стріляти. Ці три їздці походили з сусідної польської кольонії Мшани.

Також **в Золочеві,** коло підпалених будинків о. Юрика (про це було в попередному числі Нар. Справи) найдено дві бомби. Їх усунув поліційний аґент Єн, але як уже ми писали, через ті бомби було унеможливлене гашення пожежі.

В Кудобинцях, пов. Зборів, вечером дня 7. вересня (в неділю) підпалив хтось стодолу і стіжки місцевого українського пароха о. Мацелюха. Згоріла стодола і 200 кіп пшениці. Перед самою пожежою хтось стріляв на подвірю приходства. Нема сумніву, що стодола і стіжки були перед підпалом облиті нафтою, чи бензиною, бо вогонь обхопив усе відразу і вибухнув з величезною силою мимо зливного дощу.

В Воютичах, пов. Самбір, підпалили якісь злочинці оноді в ночі будинок місцевої «Просвіти» і кооперативи. Будинок згорів.

В Брухналі, пов. Яворів, на фільварку графа Льва Шептицького (брата нашого Митрополита) згоріли дві стирти пшениці.

ЧЕКИ — ЧЕКИ!

З цим числом „Народньої Справи“ розсилаємо свіжі чеки. Цими чеками **треба зараз вислати передплату на четвертий квартал** (за жовтень, листопад, грудень) — **3 золоті** (до кінця року. Хто залягає ще з передплатою за минулі місяці, нехай вишле **залеглість** і передплату на четвертий квартал.

Хто має вже заплачену передплату до кінця року, нехай чек сховає, або ще ліпше — нехай приєднає ґазеті нового члена і дасть йому цей чек, щоби вислав першу передплату!

Адміністрація.

Вислід виборів в Німеччині.

З виборів до німецького парляменту, що відбулися в неділю 14. вересня нема ще докладних обчислень. Після дотеперішних вісток — величезна більшість голосів впала на національні списки (лісти).

Дальші арештування українських послів.

В ночі з 10. на 11. вересня арештувала поліція українських бувших послів Целевича, Паліїва, Ліщинського (усі три були послами Українського Нац.-Демократичного Обєднання) та радикального посла д-ра Когута. Пізніше арештували ще б. посла Вислоцького і Заваликута. Разом отже арештовано дотепер сімох українських послів.

Послів Паліїва, Целевича, Ліщинського і Когута відвезли вже, здається, разом із арештованими польськими послами до Берестя.

Польські ґазети виписують проти арештованих послів безліч найбільш неімовірних сплетень і обвинувачень. Так про послів Паліїва і Целевича написали, що буцімто оба вони були на услугах большевиків. Це очевидна нісенітниця, та від польських редакторів можна ще й «ліпшого» надіятися. Для них усе, що українське, мусить мати конче або німецьку або большевицьку марку. Окремішности українського народу і його здобутків вони не хочуть признавати.

Між ріжними здогадами ґазет про причини арештовання наших послів найбільш імовірна є думка української щоденної ґазети «Діло», яке пише (в ч. 203), що ті арештовання — *це перші передвиборчі приготовання*, та що заповідаються й дальші такі «непорозуміння». «Діло» завзиває тому увесь український нарід до єдности і видержливости До того зазиву прилучуємося і ми.

На міжнародний конгрес запросили українську делегатку.

На конференцію представників поодиноких народів та на урочистости з приводу 10 ліття Ліги Націй запрошено від Українців п. Мілену Рудницьку, бувшу посолку і предсідницю «Союзу Українок».

Єднаймося!

Прогомоніли вже вісти про розписання нових виборів до сойму і сенату, йдуть вісти про арештування бувших послів, протести, віча, демонстрації. Заметушилися партії й політики, заверещали ґазети.

Йдуть вибори.

Та ще й які вибори. Таких виборів, як ті, що ось заповідаються, давно вже ми не бачили й не переживали. На це вже тепер вказують деякі познаки «из землі і на небесах».

Будемо здавати черговий іспит нашої національної свідомости і орґанізованости. І від того, як ми його здамо, залежатиме й те, чи довго ще нам ждати на остаточний, кінцевий «іспит зрілости», що дасть нам право засісти у сімї свобідних народів, як рівним з рівними.

Ізза хмари поголосок, сплетень, криків і погроз, що ними густо закутаний виборчий обрій — вже тепер ясно й виразно висувається на нас грізна противна сила. Підуть на нас наші національні противники одною лавою, обеднані спільною ненавистю до нас і нашої справи. З одного боку поборюватиме нас одноцілий бльок польських партій, з другого боку москвофільсько-комуністичний. Підуть на наше селе і місто з улесливими обіцянками, дарунками, а ще певно й з погрозами і вимагатимуть від кождого з нас лише одного: — виборчу картку.

Щож ми скажемо усім тим ловцям голосів? Деж та наша спільна сила, що має відбити ворожий наступ?

Відповідь на се дало вже наше селянство. Своїм природним здоровим розумом оцінило воно повагу хвилі і заразже найшло найкращу раду на усі загрози проти нас. Ось що говорять нині наші селяни:

«Ми громадяни села Гаїв, львівського повіту, взиваємо всі українські національні партії, а саме У. Н. Д. О. – У. С. Р. П. і У. С. Д. П. до спільного бльоку в теперішніх соймових виборах. Маючи переконання з попередніх виборів, що партійна гризня довела тільки до того, що маса українських голосів пішла на марне, звертаємося до проводів згаданих партій з домаганням, щоб вони поробили всі заходи для того, щоби наші національні сили не розбивалися та не роздрібнювалися». (Слідують підписи кількадесятьох наших свідомих селян).

У тих ось кількох тверезих і твердих як з криці словах і є вся наша виборча програма. — Проти чужої сили творім свою сили, з давніших наших помилок учімся не повторювати їх більше, єднаймося. Хто свій, а хто чужий, пізнаємо легко. Цеж лише ті три національні партії несуть нині на своїх плечах увесь тягар національної боротьби — кожда після своїх сил і спроможности, та кожда на свій лад. Але тепер, коли противники готовляють наступ не на наше *партійництво*, а на наше *українство*, на цілий наш нарід без розбору — відбити той наступ зможемо тільки тоді, як він нас застане згуртованими в одну міцну і тверду національну скелю.

Українське селянство з найбільшим задоволенням довідується про переговори між трома згаданими національними партіями в справі виборчого бльоку і з довірям очікує висліду тих переговорів.

А вислід може бути лише один: *Обєднання усіх українців під національним прапором!*

(*І. В.*)

Розкопують могили наших стрільців!

Із Сколього наспіли трівожні вісти, що поліція почала розкопувати стрілецькі могили на Маківці. Війт Тухлі відмовився помагати в тому ділі, хоч йому наказували. Делеґація місцевих Українців в особах о. Мосори інсп. Логинського і Д-ра Булака ходила в тій справі до старости аби заказав ту роботу, але не могли чомусь застати старосту дому. Тому делеґація звернулася з писемним протестом до воєвідства. До протесту прилучилися і барони Ґредлі, власники ґрунту, де є ті стрілецькі могили.

Знова в Чортківщині ходить по селах якийсь Забільскі і на основі наказу староства розкопує стрілецькі могили, при чому вибирає лише могили українських стрільців, що всі є гарно впорядковані. Викопані кости наших героїв носить в мішку десь до Чорткова. Між иншими, розкопав Забільскі могилу стрільця Семена Кутного на цвинтарі в Білобожниці (про цю могилу писали ми перед двома місяцями з приводу її нарушення якимись «незнаними» злочинцями). На другий день вернув Забільскі ще до тої могили, випорпав з землі ще чашку і одну руку покійника (які забув попереднього дня — чи може не було місця в мішку) і поніс ті кости під пахою до Чорткова.

Це святотацтво викликало між населенням потрясаюче враження. Філія Товариства Охорони Воєнних Могил у Чорткові внесла до воєвідства скаргу. На розритій могилі Кутного задумує його родина поставити памятник.

Будемо мати свій шпиталь у Львові.

В неділю 14. вересня посвятив ексц. Митрополит Шептицький угольний камінь під будову українського шпиталю у Львові.

При посвяченню був епископ Бучко і численне громадянство.

Пожежі, що приносять шкоду тільки асекураційним товариствам

В Сєраківцях, пов. Перемишль, згоріло на фільварку Мар. Дембіцького, в ночі 4. вересня пять стирт а на другу ніч ще одна. Шкода виносить 3000 зол.

В Станькові, пов. Калуш, згоріла в ночі 7. вересня стодола ґрафа Дзєдушицького. Та стодола від старости уже розлазилася а в ній було лише троха околотів і пару кіп збіжжа. Все сіно і майже все жито зложив дідич ще в осени в окремі стіжки предалеко від стодоли. Згоріла отже лише пуста стара стодола, та й то тому, що не мож було гасити, бо до людий, що бігли гасити почав хтось скажену стрілянину. Огонь почався із середини стодоли. Поліція шукає за «саботажниками», а дідич подав до староства, що у него згоріло 600 кіп збіжжа вартости 12 тисяч зол.

В Козівці, пов. Бережани, згоріла стирта, власність Маріяна Лєщинського.

В Чорнолозах, пов. Рогатин, згоріли будинки трох польських кольоністів. На полях за селом згоріла стирта кольоністки Марії Чех і стирта кольон. Завадського. Польські ґазети пишуть, що нібп там варта стріляла до паліїв і ранила одного, однак палії повтікали.

В Завидівцях, пов. Городок Яг., згоріла на фільварку стирта вівса, на шкоду 4 тисячі золотих. Також там, як пишуть польські ґазети, мала бути якась стрілянина.

В Гранках, пов. Бібрка, згоріла на фільварку стирта конюшини.

В Сераківцях, пов. Перемишль, згоріло на фільварку 5 стирт пшениці.

В Золотій Слободі, пов. Бережани, згоріло на фільварку 11 стирт збіжжа.

Усі ті пожежі записують польські ґазети, по старому звичаю на конто «українських підпалячів». Гадаю ...

Читання з історії України

84)

Дальша розмова Хмельницького з польськими комісарами.

(Лютень 1649)

І далі так збував український гетьман польських комісарів, як ми писали в попереднім числі. А полковники йому помагали.

«Уже минули ті часи, коли нас сідлали ляхи нашимиж людьми! — говорили полковники. — Страшили нас драґунами, а тепер ми вже їх не боїмося. Пізнали ми під Пилявцями, що то вже не ті ляхи, що були колись, — се діти в залізо повбирані, вмирали від страху, як нас побачили, і повтікали, хоча й татарів з нами не було!» Отак насміювалися полковники з польських комісарів.

— Мене сам святий патріярх у Києві на ту війну благословив — говорив Хмельницький. — Він мені велить кінчати ляхів. Як же мені його не слухати? Уже я полки розіслав, щоб коний кормили, у дорогу готові щоби були, без возів і без гармат, бо се я знайду у Ляхів. А хтоб з козаків хоч один віз на війну взяв, голову йому скажу втяти. І сам не візьму жадного повозу з собою, хіба юки та сакви.

Ні раціі ні перcвазії — нічо не помагало — писав потім очевидець. — По такій неприязній розмові тай по поганім обіді комісарі пішли з хати.

Минув ще один день. Хмельницький виправив з парадою послів московського й угорського і дав їм богаті дарунки на дорогу, а польські комісарі сиділи в Переяславі, неначе в неволі. Вони вже й надію втратили, що Хмельницький їм польських полонених віддасть, що передше обіцював.

Нарід і козаки підходили під вікна домів, де кватирували комісарі, й глузували з польських панів.

Комісарі щераз удалися до гетьмана. Але їм сказали, що Хмельницький не казав їх пустити до себе, **бо тепер радиться зі старшиною** яку їм відповідь дати.

— Може вони радять, чи втопити нас, чи Татарам дати! — говорили перелякані комісарі.

Аж за кілька годин покликали комісарів до Хмельницького. Доступ випросив їм той полонений Виговський, що став недавно писарем у гетьмана і якого гетьман полюбив і у всему радився.

Один комісар Мястковскі — родовитий поляк — здобувся на відвагу й запитав ображено:

«Що се таке, пане гетьмане запорозький? Для чого ви без відповіди нас польських послів тримаєте, наче в полон забрали? Чи згода, чи війна, нехай нам буде відомо. Відпустіть нас до дому — бо і в турків не беруть послів у неволю!»

Хмельницький люто глянув на Мястковского, добув зпід обруса на столі папір і подав воєводі Кисілеви. То були домагання Хмельницького, де писалося в вісьмох артикулах таке:

1) На Україні ніхто не сміє унії заводити.

2) Римським (католицьким) костелам і уніятським на Україні не бути.

3) Митрополит Київський по примасі польськім перше місце має мати.

4) На українських землях воєводами й иншими достойниками Украінці мають бути.

5) Військо запорозьке по всій Україні свобідно має перебувати і всі вольности мати.

6) Гетьман козацький до самого маєстату королівського нехай належить.

7) **Жиди з цілої України нехай зараз виступають.**

8. Ярема Вишневецький не сміє ніколи бути вождом польського війська.

Комісарі прочитали ці артикули, глянули один на другого, здвигали плечима й незнали, що говорити на це. Бож Хмельницький домагався в цих артикулах повної свободи й незайманости України й це польським послам у голові не могло поміститися.

«Тут не написано, скільки хочете мати козаків — обізвався воєвода Кисіль. — Напишіть, аби король знав».

— А нащо се писати? гримнув Хмельницький. — Буде стільки, скільки я схочу!»

— «Ваша милости! — став просити Мястковскі. — То віддайте нам бодай наших бранців».

«То річ завойована! — сказав гетьман. — Нехай король не думає... Шкода й говорити. Мені їх Бог дав — і аж тоді їх пущу, коли Ляхи й Литва перестануть зачіпати Україну. Я ще післав полк козаків, аби мені Потоцкого зловили, що моє місто забрав і там сидить!»

— «А хібаж козаки нашої крови не ллють? — сказав Мястковскі. — У Києві одних топлять, а других рубають, наших шляхтичів і ксьондзів мучать. Нечай полковник,зруйнував усі костели, шукає Ляхів і під землею і каже, що такий наказ від гетьмана має».

«Вільно мені там рядити — сказав Хмельницький. — Мій Київ, я там пан і я воєвода! Бог мені дав його навіть без битви! Шкода говорити!»

(Далі буде)

ємо однак, що якби так здержати виплату високих асекурацій за погорілі стирти, то усі такі пожежі скінчилисьби. Але тоді — не сталоби й «українських підпалячів» яких декому — лиш не нашому народови — **конче на щось треба.**

Крівава неділя

В неділю 14. вересня відбулися в Варшаві і всіх більших містах Польщі

бурхливі віча й демонстрації

противних Пілсудскому партій. Це мав бути масовий вияв протесту проти уряду Пілсудского, особливо проти недавних арештувань послів. В богатьох містах прийшло до бійок демонстрантів з поліцією. Впали трупи й ранені. І так

В Варшаві

по вічу, що відбувся під проводом керманичів «Центроліву» вічевики сформували похід вулицями міста, підносячи протиурядові оклики. Похід задержала і почала розгоняти поліція, кінна і піша, а тоді із товпи демонстрантів почалася револьверова стрілянина до поліції. Хтось кинув бомбу яка ранила комісаря поліції і кілька поліцаїв. Поліція почала відстрілюватися і кинула в товпу кілька слізних бомб. Учасники походу порозбігалися. — Від **тої бійки згинуло двоє людий,** а кількадесять є ранених. Як уже сказано є ранені й поліцаї, хоча вони були в сталевих шоломах і панцирах.

Подібні бійки були і в **Торуні** де тяжко побито старосту, що успокоював юрбу, поранено двох поліцаїв і кільканацять демонстрантів.

В Катовицях на Шлеську поранено кільканацять осіб, розбито кілька склепів.

В Ченстохові була також бійка і стрілянина. Між вічевиків кинув хтось слізну бомбу.

В Вильні представник староства розвязав віче. Обійшлося якось без бійки.

В Радомі була бійка. Покалічено кількоро людий.

У Львові

були аж чотири протестаційні віча. Троє з них закінчилося сяк-так спокійно, на четвертому прийшло до кривавої бійки між робітниками і прихильниками Пілсудского, які зорґанізовані в боївку напали на вічевиків і почали бити усіх без розбору. Між иншими побили тяжко комісара поліції Дра Вишатицкого, колиж він леґітимувався боївкарам, що він урядова особа, відповіли йому: «ми таких власне шуками» і товкли сіромаху далі. Ціж напасники побили крім того ще двох поліційних аґентів. В справу вмішалася поліція і почала бійку розганяти колбами. Підчас того побито тяжко провідника віча соціялістичного посла Гавзнера. Усі боївкарі були цілковито пяні, ходили по вулицях співаючи «Першу бриґаду» і нападали на людий, та били кождого, хто не скинув перед ними капелюха. Усі ці вістки подаємо за польськими ґазетами (Львовскі Курієр Поранни, Хвіля і инші, які не були сконфісковані).

З Українського Товариства опіки над емігрантами (Львів, Городецька 95) сповіщують нас, що на дім, де є канцелярія Т-ва напали вчера якісь галабурдники, що співали «Першу бриґаду» і відорвали українську вивіску та потовкли в камениці шиби.

НОВИНКИ

Календар на тиждень.

21. Неділя, 15 по С. Різдво Пр. Богородиці.
22. Понеділок, Йоакима і Анни.
23. Вівторок, Минодори і Митр. мч.
24. Середа, Теодори прп.
25. Четвер, Автонома свмч.
26. Пятниця, Корнилія.
27. Субота, Возвиженіє чесного Хреста.

Увага: Свята в цім тижні спільні Українцям греко-католикам і православним.

—o—

Зміни місяця:

Нів, 22 вересня, о год. 5 і пів
Повня, 7 жовтня, о год. 5 і пів попол.

—o—

Столітний календар віщує на цей тиждень змінну погоду з вітрами й дощем.

—o—

Як нарід приповідає:

В осени таке: ложка води, а цебер болота.

Який день на Богородиці, такі будуть чотири седмиці.

Воздвижения — кафтан з кожухом здвигається.

Польська пословиця: По сьвєнтим Матеушу кажди кєп в капелюшу.

—o—

— **Страшна пімста заздрісника.** Якийсь Кортез, електротехнік мандрівного цирку, що виступав цими днями під Варшавою залюбився в гарній цирковій комедіянтці, а коли вона відкинула його залицянки він придумав таку новомодну пімсту. В хвилині, коли та дівчина показувала на дротяній линві високо в повітрю ріжні штуки, Кортез пустив на линву сильну електричну струю. Поражена електрикою дівчина впала трупом на землю. Кортеза арештували.

— **Крадуть як круки і навіть літають як круки.** В Ґрудьондзу на Поморю арештували кілька «грубих риб» за ще грубші надужиття в польській Кооперативній Касі, з якої десь поділося півтора міліона золотих. Між арештованими є й редактор польської «Ґазети Ґрудзьондзкої» Васілевскі. Знова у Львові, другі такі «риби», а радше вже «пташки», — директори польського «Банку Людового Вспулдзєльчого» (Зигфрид Бріль, Ґжеґож Оніскуф і Владислав Герман) фальшували векслі на грубі суми. Колиж Бідолаху Бріля арештовано за те, оба його кумпани посідали на літак і полетіли собі, як правдиві пташки за границю, може аж у теплі краї, благословлячи по дорозі тих добрих людий, що то винайшли літаки.

— **Пожежа в поїзді.** В поспішнім поїзді ч. 204 між Перемишлем і Львовом вибух в однім ваґоні огонь. Коло Медики поїзд задержано і пасажири ледви з душею повтікали з палаючого ваґону. Пожежу швидко погашено, однак через те поїзд спізнився на 40 минут.

— **Тепер уже направду готова баба дівкою стати.** Таке принайменше обіцює людям славний російський лікар, др. Воронов, що живе в Парижі. Він винайшов спосіб на відмолоджування старих людий і вже навіть пробував це кілька разів робити — як пишуть ґазети — з великим успіхом. Старі діди по відмолодженню у того доктора, бігали, скакали, їли вдвоє більше як перед тим і навіть до дівчат залицялися. Але знов деякі славні лікарі кажуть, що таке відмолодження не на довго помагає, а ще й шкодить, бо потому чоловік ще гірше слабне. Та всеж є охочі, що дають себе відмолоджувати. Ось недавно відмолодив той доктор двох американських богачів-міліярдерів. Поможе їм то, чи ні, але докторови напевно помогло, бо вторгував грубі гроші.

— **Ще про щеплення проти сухіт.** Недавно розголосили заграничні ґазети, що французький лікар Кальмет винайшов якесь певне лікарство, чи щеплення проти сухіт. Ту вістку подали й ми, не ґарантуючи однак наскільки вона правдива. А тепер знов піднісся в заграничних ґазетах великий крик, що те лікарство кепське і навіть убійче, бо від него померло щось 71 дітий, а 49 тяжко хорує. Винахідник того нещасного лікарства дуже зажурений і старається його поліпшити. Щастя, що ця благодать не замандрувала до нас.

— **Природа жартує собі.** В Унижу над Дністром в саді Михайла Хшановського зацвила рясно грушка. Це диво викликало ріжні поголоски й пояснення. Одно певне: з того цвіту не буде на жаль ніхто їсти грушок, бо ось уже зима за плечима.

— **Дайте вже собі спокій з тими ґранатами!** 25-літний Мартин Шидловський найшов на полі стару артилєрійську ґранату і розбирав її аби подивитися, що там є в середині. Ґраната, розуміється, вибухла і смертельно поранила нещасну жертву дурної цікавости. Дай Боже про таке вже більше не писати.

— **Полохливі коні спричинили нещастя.** Коло шпиталю в Перемишлі сполошилися від військового **мотоциклю коні** Еви Фединякової, господині з Добромиля, і погналися як навіжені вулицями міста. На возі сиділа Фединякова з дитиною і мабуть тому не змогла здержати коний. На одному закруті Фединякова з дитиною випала з воза та зломила собі ребро і тяжко потовклася. Її дитина вийшла якимсь чудом із того нещастя зовсім здорова і неушкоджена.

— **Рай чи тяжка панщина?** Один американський подорожник відкрив недавно серед Тихого Океану (між Америкою і Азією та Австралією) островець Ряпа Іті. На островці застав він цікаве населення: 198 жінок і лише **4** чоловіків. Очевидно, ті чоловіки там у великих гонорах, нічо не роблять, лиш їдять собі добре і гріються на сонічку. Услужливі жінки догоджують їм, як лиш можуть, холодять їх у спеку віяльцями і навіть мухи з них обганяють. Та всеж усі ці чотири щасливці бажали собі якнайшвидше втікти з того раю, видно, що їм там було вже або занадто добре, або може занадто тяжко... Бо по правді кажучи, не один і з одною жінкою не ґоден дійти до ладу, а там кождий з них мав кількадесять. Так отже кожде добро має свої злі сторони.

— **Рабунковий напад на лікаря.** До др. Івана Ціпановського, лікаря **Українця в Коломиї** прийшов оноді якийсь молодець і візвав його до вмираючої жінки. Лікар швидко зібрався і оба поїхали фіякром до хорої за вказівками того чоловіка. На якійсь темній улички на передмістю, той чоловік здержав фіякра і просив лікаря іти з собою; нараз на лікаря напали ззаду якісь злочинці, закинули йому на голову мішок, приголомшили і зрабували з кишені більшу суму (щось коло тисячу долярів), а після того щезли в пітьмі. Показалося, що це був спритно обдуманий напад, аби зрабувати гроші, які др. Ціпановський носив усе при собі. Поліція шукає за злочинцями, ограбований лікар лежить хорий. Він обіцює тому, що викриє злочинців 250 долярів нагороди.

— **Шоферський розбій.** На дорозі між Краківцем і Радимном наїхав оноді якийсь автобус на студента фільософії — Українця, Василя Гірного, що їхав ровером і його важко покалічив. Шофер наїхав ззаду неприписово швидко і не давав ніяких сиґналів, тож нещасний студент не міг завчасу вступитися. Його відвезли до шпиталю.

— **«Стшельци» далі гуляють.** В Павлові пов. Радехів відбувався дня 24 серпня концерт в честь Тараса Шевченка. На концерт хотіли безплатно дістатися «стшельци» (Б. Пельц, Ф. Самборскі, К. Мінчук, М. Столярчук, П. Луцків і инші), а коли їх впорядчик не пустив, ходили як дикуни довкруги будинку, робили крики, свистали, кидали в будинок читальні камінням та погрожували, що будуть стріляти. Концерт мимо того відбувся в повнім порядку і з великим успіхом. Впорядчикам на силу вдалося вдержати людий, що хотіли самі успокоїти галабурдників, які впрочім скоро повтікали.

— **Морока з «делеґаціями».** «Діло» (ч. 198 з ц. р.) пише: «Цього року трудніше пішло з «гуцульською делеґацією» на «дожинкі» в Спалі (під Варшавою). Заповіджена й підготована «делеґація» з Надвірнянщини розбилася, бо гуцули не хотіли їхати. Здавалося, що цього року такої «делеґації» не буде. А тимчасом польські ґазети повідомили, що така «делеґація» таки була. Виявилося, що по невдачі в Надвірнянщині (в Яремчу) потайки зорґанізовано нову «гуцульську делеґацію» з Космача (Печеніжинщина), яка виїхала і потім вернулася до дому через Делятин—Ворохту (окружною дорогою). Про цю нову «делеґацію» не лише ніхто не знав нічо по сусідних селах, але й в самому Космачі знав про неї мало хто». Цікаво, хто то в Космачі такий лакомий на хапатню?

— **Величаве торжество** в честь митрополита Андрея відбулося в неділю 17. серпня в Шумлянах пов. Підгайці. На свято прибули дуже численно громадяни із сусідних сел (з Бокова, Божикова і Мищі гор. і дол.).

— **Тримайте куме бики.** Аматорський гурток в Сільци—Божиків пов. Підгайці приготовив представлення, і вже навіть був дозвіл від властий, та всежтаки представлення не відбулось — бо місцевий війт, пан Гринько Вітрак не дозволив. Цей пан перешкодив також заложити в селі кооперативу, а заложив собі якесь «кулко», хоча в селі нема ані одного Поляка — і взагалі робиться дуже моцний. Дивно, що аматори далися йому заля-

кати, — адже коли справу вирішили вищі власти, як пан війт, то він не мав права там уже нічо ні наказувати ні заказувати. Впрочім гадаємо, що він не все буде такий буйний; колись він ще устаткується. Ще й не таких ми виділи і перебули.

— Пожертви на добрі цілі. Антін Лисак, муж довіря Н. С. прислав на Інвалідів 4.80 зол., зібрані між громадянами Середпільців пов. Радехів. (Гроші прийшли ще в лютім, але листа ми не одержали і тому оповіщуємо аж тепер). — Нагуляк Іван з Новосілки Кост. пов. Бучач прислав 2 зол. на політичних вязнів. — Твердун Кость з Сороцка, пов. Грималів, прислав 3 зол. на «Рідну Школу».

— Шкільні діти в Шилах коло Підволочиск зложили на Украін. Інвалідів 7 зол.

— Вийшли на волю, по кільканацятидневній вязниці слідуючі арештовані: Антін Медвідь із Скольего, Антін Стефанишин з Долини, Яців з Ціханова та Пісецький (студент) зі Львова.

— Страшний злочин зведеної дівчини. В Батятичах коло Камінки Струм. служниця місцевого дідича вродила дитину і аби ніхто не довідався про те, убила дитину, покалічила трупа до непізнання і хотіла десь закинути. Та дідичка довідалася якось про це і повідомила поліцію. Служницю арештували.

— Самогубство. Мілко Смук, 28-літний двірський огородник пов. Станиславів застрілився оноді із невідомої причини. Осиротив жінку.

— Допасувалися. Хрунівська ґазетка «Сила» виписує вже від кількох місяців плюгаві наклепи, брехні й образи проти нашого народу, та всіх його здобутків. Особливо завзято обкидує вона болотом нашу Визвольну Війну і нашу Армію, та підлими способами старається розеднати наших бувших стрільців і старшин. Усі ці негідні хрунівські теревені підхапують тепер польські ґазети, особливо україножерне «Слово Польске» яке ще й прибільшує і видуває усі ці брехні. Тепер уже певно редактори тої «Сили» будуть «фасувати» гроші не лише з Москви, бо не лише для Москви роблять свою мерзенну роботу.

— Суд праці, що як відомо, вирішує усякі спори між робітниками й роботодавцями, урядує від 1-го вересня ц. р. у Львові при ул. Баторого 36. II. пов.

— Еміґраційні гієни. Аґенція Еміґраційного Синдикату в Корці викрила велитенські зловживання аґентів на шкоду наших селян. Аґенти вимантили в селян великі суми в грошах і дорогоцінностях, частину тих дорогоцінностий (1800 рублів в золоті) вдалося відобрати — решта пропала. Нехайже і цей випадок буде ще одною перестородою для наших селян, аби не довіряли незнайомим людям, та взагалі не вдавалися в ніякі інтереси з аґентами, чиї і які вониб не були.

— Влом до почтового уряду. Якісь злодії вломилися оноді до почтового уряду в Сасові, пов. Золочів, і вкрали 160 золотих, 60 долярів і кілька пакунків.

— Засліплений ненавистю. Римо-католицький парох Поморян, кс. Коштиловскі здибався оноді на дорозі з процесією місцевих українців, та замість віддати належний поклін церковним хрестам і хоругвам та греко-кат. священникови, що проводив процесією, той ксьондз відвернувся на возі плечима до процесії і навіть капелюха не хотів скинути. Обурені такою безличністю люди стягнули з него силоміць капелюх а священник звернув йому увагу такими словами: «Ти брате не приносив нині безкровної жертви Богу, як відвертаєшся від хреста. Ти не священник, а діявол».

— Гарний примір. Свідоме парубоцтво Шміткова, пов. Сокаль прислало 20 зол. на політичних вязнів. Жертводавцями були: Петро Лагода 1 зол. Іван Демідонт 1, Андрій Гейко 1, Йосиф Дишконт 1, Василь Сидор 1, Дмитро Лагода 1, Антін Заберняк 1, Василь Мигаль 1, Семен Мигаль 1, Костюк Іван 1, Михайло Мигаль 1, Лесько Костюк 1, Василь Лісоцький 1, Теодор Кохальський 1, Василь Ґерус 1, Стефан Водонос 1, Іван Шпак 1, Василь Гнатюк 1, Василь Демідонт 1, Іван Кохальський 50 сот., Теодор Лаврик 50 сот. Разом 20 зол. Ця збірка є, особливо під теперішню пору, гідна похвали і наслідування.

— Національний Музей у Львові розбудовується. В пятницю 5. вересня довершив експ. Митрополит Шептицький, в асисті еп. Будки і численного духовенства, інтеліґенції та робітництва, торжественного посвячення фундаментів під дальшу розбудову Національного Музею у Львові. Цей Музей заложив ще перед війною експ. Митрополит Шептицький із своїх фондів, і в ньому зберігаються ріжні стародавні памятки нашої культури. Музей гарно розвивається а тепер ось розбудовується.

—o—

ЩО В СВІТІ ЧУВАТИ?

Україна

кровавиться дальше у важкій боротьбі з московським насиллям. Селяни підпалюють ріжні комуни (державні більшовицькі фільварки) та вбивають більшовицьких посіпак і їх прислужників-хрунів.

В Зіновіївській окрузі спалили селяни велику комуну «Червоний Прапор»; більшовицькі урядовці й посіпаки наслані з міст на села, аби стягати із селян ріжні драчки, втікають масово до міст. З 25 тисяч тих урядн5иків (так званих «ударників») втікло вже із сіл до міст 17 тисяч, із страху перед справедливою пімстою селян. Наприклад в уманській окрузі із 240 комуністів, висланих на села, 141 втікло до тижня назад до міста. Між тими втікачами богато старих партійних комуністів. Їх тепер судять більшовицькі суди за «дезерцію з соціялістичного фронту». Показується, що ті дезертири (як от якийсь «заслужений»комуніст Бабин) фальшували документи, вдавали хорих, то що, аби тільки втікти до міста і бути безпечними перед замахами селян на їх життя. Розуміється, більшовики також не остають довжні: виарештовують тисячі селян, судять і засилають на примусові роботи в «Соловки» — над Ледовим океаном на півночі. Богато селян розстрілюють: Такі страшні й невеселі вісти приносять більшовицькі газети (Комуніст, Пролетарська Правда).

Про Московщину

пишуть московські і заграничні ґазети також не дуже світло. По селах панує там страшне пригноблення й отупіння, а по містах почався уже правдивий голод. Люди виснажені й залякані ходять як тіни. Ніхто нічого не бажає й не плянує на будуче — кождому в голові одно: як прожити нинішний день. Між міською біднотою лютують усякі пошести, як голодовий і плямистий тиф. Так злиденно живуть міліони населення. За те партійні комуністи проживають у розкошах та достатках. Між урядовцями завелися великі крадіжі й зловживання. Менших злодіїв черезвичайка розстрілює — (недавно розстріляли урядовців Мартинова, Гвоздьова та Нахамсона) але до більших злодіїв, «руки за короткі» — бо цеж таки самі більшовицькі головачі. «Всеросійський староста» Калінін помістив недавно в більшовицьких часописах статтю, в якій лементує, що більшовицький промисл на очах нидіє і розвалюється. Калінін закликає до збільшення «трудової дісціпліни» — себто на зрозумілій мові до збільшення числа наставників над робітниками і заострення кар за втечу з фабрик. Та й це кадило не помагає мертвій більшовицькій системі. Робітники масово втікають із фабрик, бо не можуть голодні працювати. Московська газета «Правда» пише, що в Нижнім Новгороді доведені до розпуки робітники напали на ґрупу комуністів (шпіцлів і наставників) і одного з них вбили на місці а кількох важко покалічили. Заворушення здавив відділ черезвичайки. Кільканацять робітників розстріляли решту вивезли кудись мабуть на «Соловки». Повтікали також до дому усі німецькі робітники комуністи, яких в числі кількасот спровадили недавно більшовики на інструкторів до фабрик і копалень. По кількох тижнях роботи і злиднів усі ті німецькі комуністи повтікали назад до Німеччини, виписалися із комуністичної партії та остерігають і сотого перед тим божевіллям. Нема то, як самому спробувати.

Масовий морд.

На Соловецьких островах і в болотах Архангельської губернії (над Ледовим океаном) вмирає страшною повільною смертю

чверть міліона людий

самих вязнів — засланців. Їх загнали там більшовики за ріжні політичні провини (опір проти колективізації то що) — але більшість є зовсім невинних, арештованих через доноси і підозріння. Більша частина тих нещасних це Українці, татари і грузини. Усіх тих засланців тримають у страшних невиносимо брудних

«бараках смерти»

під сильною сторожею, яка зложена із кримінальних злочинців (злодіїв, розбишак, то що). Засланців вживають до вирубу лісів — робочий день треває 14—16 годин на добу. Годують їх так погано, що навіть найсильніщі по кількох тижнях стають ходячими кістяками, хорують і вмирають. За леда дрібницю страшні кари і розстріл. Найбільш улюблена кара, яку виконають наставники — злочинці над засланцями — це **привязання засланця на жир комарам і мухам.** Такого нещасного, що не зміг виконати визначеної йому роботи, привязують вечером голого до дерева і лишають так на кілька годин.

Страшні сибірські комарі (яких там є хмари) обсідають привязаного і пють кров. Від тої жорстокої кари гине найбільше засланців. Після звідомлень утікачів з того пекла, умирає там щоденно

по кілька тисяч засланців.

На їх місце привозять більшовики свіжих.

На Закарпатській Україні

під чеським пануванням ширить тепер чеський уряд всіми силами і способами — москвофільство. Особливо завзято закликає до тої роботи предсідник партії чеських народніх соціялістів, Кльофач. Ціль тої роботи ясна: ослабити й отуманити якнайбільше місцеве українське населення. Та це дуже слабо вдається, бо свідомість і організація наших закарпатських братів росте і йде великими та дужими кроками вперед. Цей великий народній рух занепокоїв чеських посіпак, між якими ведуть перед чеські соціялісти. Пожалься Боже над такими «соціялістами», і то ще «братами-Словянами». Адже вони ще недавно квилили на весь світ про горе чеського народу під німецьким пануванням (хоча Німці ніколи не стріляли до чеських дітий так, як ось Чехи до наших дітий недавно і взагалі обходилися з Чехами культурно) — а тепер ось верещать ті самі чеські соціялісти, що мовляв треба закарпатських Українців знищити, бо вони можуть колись, як усвідомляться, відорватися від чеської держави. Та марний крик тих людоїдських соціялістів. Живого народу уже не зможуть вбити.

В Німеччині

добігає виборча боротьба до кінця. Побіду в виборах ворожать націоналістам.

В великому німецькому місті

Гамбурзі

була недавно крівава бійка між комуністами й націоналістами. Билися ножами й револьверами. Одного робітника вбито, кількадесять поранено. Ранили також кілька поліцаїв. Подібні бійки лучаються тепер і по инших містах Німеччини — головно з приводу виборчої аґітації.

Італійці

розстріляли чотирох молодих словінських революціонерів, засуджених на смерть за те, що боролися за визволення Словінців з під італійського ярма. Прочих 12 обвинувачених Словінців засудили на вязницю від 5 до 20 років. (Про цей процес, що відбувався в Трієсті писали ми в попередному числі Нар. Справи).

Жорстокий присуд італійського суду викликав величезне обурення між Хорватами й Словінцями в Югославії. В містах Люблюяні (Ляйбах) і Загребі були перед італій-

ськими консулятами бурхливі демонстрації.

Між Апостольською Столицею та італійським фашистівським урядом зайшли деякі противенства через те, що фашисти дуже вже покумалися з московськими більшовиками. Фашистівський уряд зробив це з чистого інтересу, бо більшовики, сподіючися від него політичної піддержки проти других держав, продають фашистам за безцін усе, що ще можна вивезти з Большевії (отже зрабоване від селян збіжжа, худобу, а також нафту, зелізну руду і вугіль). Та всеж усі італійські католики, а з ними і всі инші обурюються на такий «ґандель», вважаючи його, зовсім слушно, неморальним, бо цеж є, як вони кажуть, властиво спілка із розбишаками й грабіжниками, яких не годиться ніяк підпомагати.

Велику й безсоромну брехню про якусь Паневропу, себто спілку усіх держав, а не народів **похоронили вже тишком - нишком** в Женеві, по довгій балаканині і крутійствах, бо показалося, що ані одна з істнуючих тепер в Европі держав не висказалася ретельно, чи хоче туди належати, ба й сам Бріян (французький міністер) на спілку з якимсь там міжнародним крутієм придумав цю штучку лише на те, аби там у тій проектованій спілці верховодила Франція. Той проєкт перейшов тепер по всяких митарствах до Секретаріяту Ліґи Націй, де його певно ззідять миші.

Кілька слів правди сказав про цю справу заступник Українців на недавному зізді національних меншин в Женеві, редактор «Діла» Василь Мудрий. Він сказав у довшій промові, що усі балачки й пляни якоїсь спілки чи братерства між народами є і будуть неможливі доти, доки **усі народи не будуть свобідні** й вільні від чужого насильства. Не може бути й мови про якесь братерство між гнобленими й гнобителями. Поневолених можна примусити, аби сиділи тихо, та ніхто їх не годен приневолити, аби любили своїх гнобителів, та аби не змагали до визволення. Любов і братерство можливі тільки між свобідними й рівними. Ця промова зробила на учасників конґресу велике враження. За те деякі польскі ґазети скаженіють і грозять редакторови Мудрому. Щож, правда коле декого в очі...

Бельґія має втіху. Жінка престолонаслідника вродила сина. В цілім краю йдуть великі паради.

Ціла Швеція в жалобі. Недавно віднайшли підбігунові дослідники тіло славного подорожника Андре, що перед 33 роками вибрався на північний бігун і по дорозі замерз із кількома товаришами. Його тіло спровадили з великою парадою до рідного краю.

60-та сесія Ліґи Націй почалася і переливає з пустого в порожне. Балакають, розуміється, усі про мир і розброєння, та ніхто вже в це не вірить. На тій сесії прийшло до суперечки між німецьким міністром Курціюсом і французьким, Бріяном, через те, що Курціюс домагався, аби Французи забрали й решту своїх військових з німецької землі (округа Заари). Оба міністри відложили врешті справу на пізніще.

Як зачувати, французькі війська вже відмашеровують з округу Заари.

В Індіях далі неспокійно. В місті Карахі була крівава бійка індусів з анґлійською поліцією. Ранено 20 осіб. Провідника індуських націоналістів Мотіляля Неру випустили Англійці по кількох місяцях вязниці на волю. Він тяжко недужий.

Переговори ведені урядом із Ґандієм зірвані через те, що Індуси домагаються цілковитої незалежности від Англії.

В Китаю йдуть далі завзяті бої національних військ із комуністичними бандами, яких організує й узброює Москва. В послідних боях згинуло кільканацять тисяч комуністів.

В Польщі є свіжі й голосні новини. В ночі з 10. на 11. вересня поліція і військова жандармерія арештувала **4 українських послів і 17 польських.**

Про українських послів пишемо окремо. Із 17-ти арештованих польських послів 16 є членами і провідниками противних Пілсудскому партій т. зв. «Центро-ліву». Між ними є й кілька бувших «грубих риб», як от голова польської селянської партії Вінценти Вітос (він був кілька разів міністром), та бувший міністер Кернік. Усім арештованим закидують, що вони ділали на шкоду держави, та що приготовляли якийсь переворот. Ґазети догадуються, що тих послів арештували за конґрес «Центроліву» (який відбувся минулого місяця в Кракові) і за ухвалення на тому конґресі дуже острих резолюцій проти уряду Пілсудского а навіть проти президента держави. 17-тий арештований польський посол Бацьмаґа не прогрішився нічим в політиці; він лише попросту крав громадські гроші (бо був ще й війтом). За те тепер сіромаха, буде покутувати.

Арештованих послів відвезли до твердині в Берестю над Бугом і там їх замкнули в вежі. В обороні арештованих польських послів

запротестувала варшавська адвокатська палата, а «Центролів», що тепер носить назву «Союз оборони права і свободи народу»

видав виборчу відозву в якій протестує проти арештувань та взиває польський нарід до боротьби за право і конституцію. В Варшаві, Кракові, Львові і инших значніших містах були проби

уличних демонстрацій проти тих арештувань, але поліція демонстрації розігнала, при чому кілька осіб поранено.

Варшавська ґазета «Роботнік» з 14. ц. м. пише, що з арештованими послами обходяться остро. Посли замкнені в 11 келіях старої башти (вежі) яку вояки називають «плюсквярнею» — видно, що там богато блощиць. Частина тої вежі находиться під землею. В цілій вежі проймаюча вогкість. До послів не допускають ні теплої, ні постелі ні книжок. Не дозволяють також курити, ані не допускають ніяких харчів, а тільки, дають два рази денно вояцьку порцію. Також мали усім послам оголити голови і переодягнули їх у тюремні одстрої. Скільки в тому правди не знати, бо арештованих сильно береже військо і не можна з ними ніяк бачитися.

Премієр Пілсудскі сказав, що то арештована **ще лише четвертина** тих послів, що мають бути арештовані. Пілсудскі насміхався із кількох польських послів, які при арештованню робили великий лемент, що вони нетикальні, а посол Дембскі (бувший волинський воєвода) з жалю чи розпуки розбив шибу в авті, в якому його везли до тюрми. Лише одного Вітоса Пілсудскі похвалив за те, що він заховувався підчас арештовання спокійно і гідно, та нічого не робив собі з того, що його цілу днину водили поліцаї по Кракові як на покаяніє, ніби через якісь недоклідности в документах.

Ґазета «Ґлос Народу» пише, що недалекий є час, як та вежа з блощицями буде мати інакших мешканців.

—о—

Военні відшкодовання.

В попередному (37) числі «Нар. Справи» писали ми про поділ военних шкід в польському законодавстві і про те, що нема надії на винагороду більшої частини тих шкід. Тепер подамо розміри военних шкід, що їх потерпів наш нарід, і згадаємо також про справу відбудови осель знищених війною.

На землях Східної Галичини, Волині, Полісся і Підляшша поробила війна багато страшніші спустошення, як у найгірше знищених околицях Франції чи Бельґії. У самій лише Сх. Галичині знищено за час від 1. VIII. 1914 р. до кінця 1920 р. після урядових обчислень 383 тисячі будинків (мешкальних, господарських і промислових), а крім того 897 церков і понад три тисячі шкіл. Ці шкоди, перечислені на гроші виносили в 1920 р. понад 300 міліонів долярів. Шкоди в хліборобстві (поля пориті окопами й ґранатами, брак управи, знищення господарських знарядів) обчислювано ще за Австрії в 1918 р. на 150 міліонів долярів. Худоби, коний і безрог знищила війна в Сх. Галичині на 250 міліонів долярів. А коли до усіх тих шкід додати ще цілковите знищення майже усіх наших установ і товариств і їх майна — то военні шкоди в самій лише Східній Галичині досягнуть страшної суми около 800 міліонів долярів. Такі самі шкоди, як не більші, потерпіла Волинь, Полісся, Холмщина і Підляшша. Так отже наш нарід вийшов з війни не лише обездолений, але й безпощадно знищений на суму коло півтора міліярда долярів. І всі ці шкоди пропали. Що більше, на наших селян посипалися зараз по тих страшних спустошеннях війни ще свіжі благодати: експедиції, данини, надмірні податкові тягарі, шарварки й кари. Лишень великій працьовитости і життєздатности нашого народу треба завдячити, що він тут на тих землях не виродився чи навіть не вигинув із нужди, а навпаки ще й відбудувався, як міг, виключно власними силами. Тож деякі чужинці із подивом і пошаною гляділи на того нашого селянина, що на зоранім ґранатами землі, притиснений усякою нуждою й тягарами, а часто ще й переслідуваний — творив на згарищах нові підстави для свого життя.

Усі инші держави, що на їх землях велася війна давали відшкодовання і переводили на державний кошт відбудову знищених околиць. І Австрія почала ще в 1916 чи 1917 р. відбудову Галичини. Тодішні польські політики, маючи в віденському австрійському парляменті більшість, постаралися однак, що відбудовано лише Західну Галичину (мазурську) впрочім дуже мало знищену; колиж українським послам вдалося вкінці з великими трудношами, добитися відбудови і Східної Галичини — Австрія впала. Зараз по розпаді Австрії почав переводити відбудову український уряд. Та за короткий час його істнування трудно було довести це діло до ладу; колиж цей уряд мусів опустити Сх. Галичину, справу відбудови перебрав польський уряд.

Польща почала переводити відбудову в 1920 р. Відбудовувати було що, але було й чим: по Австрії і по українській владі остали великі грошеві суми й маґазини з матеріялами. Але відбудова пішла новими, інакшими дорогами. Ось що писав про цю відбудову польський високий достойник, д-р Алєксандер Рачиньскі, предсідник ще австрійського уряду для відбудови краю: «Польща в початках свого істнованя мала спроможність виконати, як годиться, діло відбудови, бо вона по Австрії застала готовий урядовий апарат, готові склади, готові запаси і незлі гроші, але польський уряд змарнував те все». Так сказав той ретельний польський достойник і може й правду сказав, та не цілком, бо тодішний польський уряд не змарнував усіх тих фондів. Із них побудовано щось 12 тисяч господарств для спроваджених із заходу кольоністів-мазурів. Побудовано ще для них кількасот «косцюлків», шкіл і установ. В одним лише має пан Рачиньскі повну слушність: У відбудові поминув уряд майже цілковито наше селянство, оставляючи його на власну долю, а ще й підриваючи його і так уже злиденний маєтковий стан.

Тому то в десять літ по закінченню війни ще кілька тисяч наших селянських родин — після обрахунку наших послів — мешкало в землянках і печерах, як які дикуни, і ниділо там не маючи змоги відбудуватися о власних силах. — На Волині, Холмщині, Поліссі і Підляшшу справа відбудови стояла і стоїть ні трохи не ліпше.

Про можливу виплату за военні чинитьби в користь польської армії — напишемо другим разом.

До складу і прикладу.

Чого радца в страху?

Якось іду по роботі, про ріжне думаю — тай про тєє, що чувати тепер в нашім краю.

Про ті всякі неспокої, про тії пожежі тай про ті несправедливі міжнародні межі.

Думаю про рідний нарід і инші народи, що мов діти нині тужать до мами-свободи.

Так думаю: «Таки в світі не буде спокою, доки кривда помітає правдою святою».

Тай зближаюся до міста, дивлюсь постежині «шпацерує» собі радца в вечірній годині.

«Добрий вечір, пане радцо!» — я з далека крикнув — а мій радца став, мов стовпик, зі страху аж гикнув, —

Замахав нараз руками, пустився втікати, та все шепче: «Ой, то замах!

Ратуй Боска Мати!»

Отак то я нехотячи вспів радцу злякати, — сю новину всім доношу:

Іван Сорокатий

Як то колись було

Минулого тижня був у Львові Зїзд учасників давних польських тайних орган., які ще за Австрії (перед війни) вели протидержавну роботу. Учасників витав воєвода і ґенерали, та инші достойники її влаштували тим бувшим протидержавникам велику параду.

За Австрії здавалося, що усі поляки великі австрійські патріоти, а тепер ось бачимо, що то не всі такі були.

—о—

ГРОЗЯТЬ

Якийсь «Польські Комітет Самооборони» прислав п. Григорієви Климови, учителеви в Лозівці коло Підволочиск лист, в якому загрожує п. Климови й ще тром українським інтеліґентам якоюсь відплатою за саботажі. Усі чотири загрожені громадяни є відомі як спокійні люди, та мимо того невідомі автори листа охрестили їх «саботажовим комітетом».

АРЕШТУВАННЯ

В Бібрці арештували 22-літню учительку Юлію Козакевич запідозрену, що брала участь в знанім нападі на почтовий амбулянс.

В Золочеві арештували чотирьох ґімназистів, які берегли ґімназію перед підпалом. Трох із них на другий день пустили, але четвертого 17-літнього Яросл. Леха задержали чомусь у вязниці. В його родини перевели ревізію.

У Львові арештували студента техніки Врецьону Івана, у якого підчас ревізії ніби найшли якісь запальники до бомб. Так пишуть польські ґазети.

В Рогатині арештували Ярослава Гладкого і Степана Хариша студентів техніки, та Богдана Біґуса, матуриста.

В Станиславові арештували ґімназістів Т. Салука і Я. Пиндуру. У них мали ніби найти щось компромітуюче.

ГОСПОДАРСЬКІ СПРАВИ

ЩО РОБИТИ ТИМ, ЩО ПЛЕКАЛИ ХМІЛЬ А ТЕПЕР МАЮТЬ СТРАТУ.

Рідко хто знає, як впала продукція хмелю. Одні кажуть, що видумали хемічний порошок, що заміняє хміль. Другі кажуть, що багато вже розвелось хмілярів, тощо. Правдоподібно, що поширення хмільників причинилось до спаду цін на хміль, але головно що велика країна Америка законом заборонила вживати алькоголь, отже і пиво та взагалі на світі йде безпощадна війна з алькоголем, який нищить здоровля людий, люди вироджуються, дрібніщають, є слабосилі і недовговічні. От через це спотребовання хмелю зменшилось. Одно є очевидне, що наші неорґанізовані господарі, які в останний час взялись за хмелярство, потратили на тому багато і мусять цю свою страту чимось надолужити. Міркуючи над тим, щоб найбільше підходило з рослин дорощих для хмілярів — в теперішню пору, ми зупинились на **мяті перечній.** Мята перечна — подібно як і хміль є рослиною промисловою. З неї видушують олій, який йде на ріжні ціли і ліки. Ця рослина потребує сушарень як і хміль. Отже можна буде використовувати сушарні, що залишилися від хмелю, а це дасть господарям змогу взяти з мяти першорядний продукт. Тепер обрахуємо як поплачується в господарстві мята. По наведеним з практики даним 1 гектар (около 2 морґи) видасть 12-24 сотнари сухої маси мяти. 1 сотнар мяти коштує тепер 130-150 зол., а кращий сорт — і 200 зол. Значить, що з 1 гектара можна мати зиску від 1500 зол. до 4.000 зол. Як бачимо, то плекання мяти поплатилосяб тим більш, що роботи коло неї далеко менше як біля хмелю.

Сповіщаючи господарів-хмелярів про те, що немає виглядів, аби хміль подорожів, ми радимо замість хмелю запроваджувати плекання мяти. Разом з цим підкреслюємо, що справа ця тоді піде скорше і прибутково, коли господарі, що плекатимуть мяту, зорґанізуються в спеціяльне товариство. Це Т-во по перше дістане черенки мяти на посадку, збере врожай до купи і винайде купця на мяту. Досі нам відомо, що мяти у нас в краю немає і її спроваджують з заграниці. Плекають її тепер найбільше в Анґлії і в одній провінції в Німеччині. Кажуть, що господарі цієї провінції на мяті розбогатіли. Крім цього не є виключене, що Т-во плянтаторів мяти зможе заложити собі в будуччині фабрику виробу мятного олію — тоді зарібки можуть збільшитись — а це є теж не складна справа. Для тих, що хотілиб цю справу взяти поважно, будемо давати поради в „Н. С.". Час висадки мяти найкраще є весна, отже маємо час для обговорення цієї справи, щоб заздалегідь виписати найкращий сорт цієї мяти, бо далеко не всі сорти є однакові.

Для пасічників

Осінні роботи в пасіці.

Пчоли на зиму мусять мати запас меду. Середний пень, що зимуватиме на дворі, потребує 10-12 кґр. меду. В стебнику 8-10 кґр. Однак бджолам ніколи не треба шкодувати їжі, бо більше, як треба, вони ніколи не зїдять, а лишки (решти) ніколи не змарнують. Колиж пошкодуємо 1-2 кгр. меду чи цукру — то можемо стратити цілого пня — 30-40 зол. Добрий пасічник вже тепер підготовує пчіл, щоб до зими вони їжу засклепили. Кому бракує дешевого цукру або добрих годувальниць, то хай звернеться до кооп. «Рій» у Львові, Блярська 20, там все дістане найдешевше.

Дальше для укриття вуликів треба поробити мати з соломи. В матах не повинно бути колосків, які приваблюють мишей.

Гнїздо для пчіл на зиму треба вміти скласти. Перш всього забрати злишні рямки, на яких немає пчіл, з гнізда повикидати всі недобудовані, старі і порожні рямки. На гору і по боках можна вже позакладати мати. Позвужувати очка. Вичистити і прокурити стебник чи пивницю. Позабивати мишачі діри шклом з глиною і т. д. Про всі ці праці докладно пише часопис «Український Пасічник», що виходить у Львові, Зіморовіча 20. На цілий рік коштує 6 зол.

—о—

Памятаймо, що насіння фасолі конюшини, ґанижу ріпаку інш. тоді лише має ціну, коли воно є добре очищене і посортоване.

В свій час на весні, після знижки цін на збіжжа, ми радили господарям здержуватись від масового плекання збіжжа, особливо жита і плекати більш поплатні рослини — промислові. Чи послухав хто нашої ради чи ні, сьогодня по зборі врожаїв нашим обовязком є подати ш. господарям як приправити насіння цих рослин до продажі і головно подати, де їх продавати.

Тепер на одно ще звернемо уваґу. Старайтесь свій дорібок, свою працю добре посортувати. Коли маєте фасолю — то не мішайте до купи ріжні сорти. Коли не маєте часу, то дайте дітям, най переберуть ці сорти окремо. Дальше фасолю треба очистити від зерен ушкоджених, заплїснілих, підгнилих, тощо. Знайте, що 1-2 таких фасолі на кіло вже зіпсує ваш крам і знизить ціну. Хібаж ви не пересвідчились напр. на яблуках, коли продаєте їх несортовані. Купець, що привик торґуватися, щоб збити ціну завше бере з мішка до рук або підгниле або хробачливе або маленьке яблуко і при тім саме танить весь крам і стромляє весь час вам такі яблука до носа. От так і тут. Дасте насіння чисте і добірне — то купець не має до чого причепитись, щоб товар ґанчувати і його купить.

Памятайте, що насіння ґанижу добре треба провіяти, вичистити з пороху, щоб воно аж блищало і це насіння мусить бути посортоване. Перший збір, 2. збір, а то і 3. збір, — за кождий з них буде инша ціна. Довідуємося у наших установах, які торгують насінням, що наша централя «Центросоюз» купує ґаниж лише сортований і чистий в більшій кількости. Ціни по умові — після надісланої прібки насіння.

Далі кооп. «Спілка Укр. Агрономів» купує насіння конюшин, маку, гірчиці, ріпаків і головно фасолю в кождій кількости. Подаємо тут приблизні ціни, які спілка дає за окреме насіння. 1 сотн. конюшина біла — 20-35 долярів, конюш. черв. 15-25 дол., мак синий 11 дол., гірчиця біла 6-6 і пів дол., ріпак літний 7 дол., ріп. озимий 5.50-6 дол., фасоля як до сорту і чистоти.

Подаючи це до відома наших читачів — радимо насіння вичистити, посортувати, набрати його до маленької торбинки з чверть кґр. (на фасолю пів кґр.), написати адресу фірми і попросити, щоб подали ціну. Добре булоб, щоб і ви подали свою ціну, тобто за що хочете продати. Прібка повинна бути однакова як і все насіння — себто набрана просто з мішка. Ще одно. Наші фірми просять, аби насіння це надсилати більшими кількостями. Отже краще булоб, колиб господарі, що мають однакове насіння, зібрали його разом і разом його вислали. Самі знаєте, що малими кількостями пересилати насіння є за дорого, краще всього висилати цілими фірами і пакувати до ваґону. Тоді за таку посилку і вам ціну підвищуть.

Знаємо, що початки цієї розумної і необхідної акції будуть тяжкі, але нам инакшого виходу немає як змагати до продажі насіння, збіжжа, а потім і худоби через нашу кооперацію.

Про озимий овес.

(Відповідь п. Дутчакови В.).

Пишете, що хочете посіяти озимий овес та чи то добре буде? Зі свого боку скажемо таке про озимий овес. Пощо вам сіяти озимий, коли ми маємо богато добрих сортів ярих. Зима не завсігди буває однакова і хто зна, чи у вас в горах той овес добре перезимує. Щож до якости і кількости зерна, то озимий овес не буде ліпшим від ярого. Насіння цього озимого вівса не дістанете тут у краю.

ЩЕ ПРО ФАРБУ НА ДЕРЕВЛЯНУ будівлю

В попередних числах ми подали адресу фабрики, яка виробляє добру огнетревалу фарбу на покриття деревляного будинку. Але в адресі була друкарська помилка, замість ул. Гроецька написали Городецька. Отже точна адреса фабрики така: **Фірма Zagożdżon, Warszawa ul. Grojecka 56**

Ше про приготовлення помідорів на зиму.

Одна американська досвідна стація подає аж 115 способів збереження помідорів. З них чотири можуть бути застосовані й нашими господинями, а саме: 1) виготовлення помідорового пюре (каші); 2) солення помідорів; 3) маринування помідорів і 4) сушення помідорів.

1. Виготовлення помідорового пюре (каші)

Для помідорової каші найбільше надаються мясисті сорти помідорів. При виготовленню помідорової каші не має жадного значіння, які завбільшки плоди для цього будуть зуживатись, великі чи малі, треба тільки, щоб вони були зрілі. Збирати помідори тоді, коли вони поспіють. В иншому випадку зелені помідори оставити ще, щоб дозріли. Помідори треба чисто перемити, розрізати або розломити на 2-4 частини і зложити в посуду до варива — найкраще в мідяній, або емалевій, або в миски, в яких варять варення (конфітури).

У селянському господарстві можна зробити так: накласти помідори у великий глиняний горщик або макітру і для першого проварювання поставити в піч на 2-3-4 години. Колиж вариться на плиті, треба помідори раз-у-раз промішувати, щоб вони не пригоріли. Води доливати ні в якому разі не треба. Розварені помідори перетирається крізь спеціяльне сито, а коли його нема, — то крізь звичайне сито або решето. Розварені помідори можна вилити в полотняну торбину, щоб позбавитись юшки, тоді легше їх уварити.

Протерту крізь сито масу знову вариться, аж доки не загусне (вилита з ложки спадає, «ляпає», а не ллється), при цім треба дуже уважно мішати її, бо загусла маса легко підгоряє й тоді все пюре стає неприємне на смак.

До пюре додають на смак соли. Готову масу складають у спеціяльні бляшанки, а в хатньому господарстві — просто в фляшки чи шкляні баньки, поливані горшки, які поверху заливають тонкою верствою олію, забивають корками, обвязують корки шпагатом, або тонким дротом (щоб корки не вискочили) і тоді кипятять їх (коло години) у воді. Якщо наливають у фляшки чи баньки холодне пюре, закорковують лише тоді, як маса нагріється, бо інакше фляшки чи баньки можуть потріскати. Коли пляшки чи баньки охолонуть — їх виносять до льоху або в инше холодне місце.

2. Солення помідорів

Для солення можна брати перший ліпший сорт помідорів, але краще брати помідори кулясті, мяскі, мало-насінні і з грубою шкуркою. Для солення збирають плоди вже добре таки червоні, але не перестиглі. Їх обмивають, складають у діжечку й заливають розчином соли: 400 ґр. соли на 1 відро води. Щоб посолені помідори довше зберігалися — краще заливати їх переваренoю водою.

Як і при соленню огірків — можна перекладати помідори запашними зіллями, листям чорних порічок, лавровим листям, дубовим та ин.

Коли льох (пивниця) для збереження посолених помідорів досить холоднуватий та сухий, — кількість соли можна зменшувати, тоді помідори будуть квашені й до того смачніші від посолених.

Третій і четвертий спосіб подамо на слідуючий раз.

—o—

Аматорський Гурток в Братишах.

Ця фотоґрафія представляє Аматорський Гурток читальні „Просвіти“ в присілку Братиші, село Сілець Беньків, пов. Камінка Струм. Гурток заложений перед 10 роками, гарно розвивається і дає представлення майже що неділі, під умілою орудою режісера п. Стефана Ващука (сидить по середині).

Що по чому?

Львів, дня 15/IX 1930

Обороти на біржі збіжевій слабі при низьких цінах. Ціни знижкують.

ЗБІЖЖА

(Ціни за 100 кґ. на стації залад. Підволочиська). Пшениця двірська 26·00 — 26.50 золотих, селянська 23·50 — 24· зол. Жито двірське 15·75—16·25 зол., селянське 14·75 — 15·25 зол. Ячмінь 15· — 17· зол., овес 15.25—15·75зол., кукур.рум. 28 —29 зол., горох пів Вікторія 26—28 зол., горох звичайний 20—21 зол., бобик 21·25—22·25 зол., гречка 24. —25 зол.,ріпак оз. 43·50—45·25 зол., лен 57·75—58·75 зол., конюшина червона 185—205 зол., мак 85—89 золотих.

Тіж ціни у Львові (ваґон) о 2 зол. дорощі.

НАБІЛ

Маслосоюз платив в дні 15. IX. кооперативам: За масло експорті. 1 кґ. — 4·10 зол, десерове — 4·00 зол. літра молока — 25 сот. літра сметани 1·40 зл. копа яєць 7 40 зл.

МУКА І КРУПИ

Мука житна на хліб 33· — 34. мука пшенична 65% 52—53, крупи ячмінні 35—36 зол. пенцак 34—35. крупи гречані 53·—54· золотих.

ПАША (Львів)

Сіно солодке прасоване 8—11 солома прасована 4·50—5 зол., ґрис житний 9·—9·50 ґрис пшеничний 11· — 11·50 макухи льняні 31—32

МІД

Кооператива Рій у Львові, вул. Бляхарська 20. платить за:

1 кґ. гречаного меду	2—2·20	зол.
1 „ липового і акац.	3	„
1 „ гірського цвітов.	3—3·20	„

ЗЕЛЕНИНА

100 головок капусти	10—15	зол·
100 огірків	6—7	„
1 кґ. помідорів	30—40	ґр.
1 кґ. сливок	70—80	ґр.

ГРОШІ

Доляр америк.	—9·10	зол.
Штерлінґ анґлійський	43·40	„
100 франків франц.	35·05	„
100 „ швайц.	173·30	„
100 марок німецьких	212·85	„
100 корон чеських	26·44	„
100 шілінґів австр.	125 94	„
100 лей румунських	5·	„

ХУДОБА

(у Львові на торговиці)

Корови ріжної сорти	0·90—1·25	зол.
Воли товсті	1·00—1·20	„
Ялівки	1·20—1·35	“
Телята	0·75—1 90	„

Ціни за 1 кґ. живої ваги,

СВИНІ

Експортова різня Рукера у Львові платить: за мясні вагою 80—100 кґ.

Бекон	1·65—1·75	зл.
Товсті	1·60 - 1·80	„
Гірші свині (70 —100 кґ.)	1·40—1·45	

ЯКІ ЦІНИ НАСІННЯ В ТОРУНЮ

(Поморя) (за 1 сотнар)

Конюшина червона	180 - 220	зол.
„ біла	200 - 300	„
„ швецька	180—220	„
„ жовта (болгай)	90—100	„
кон. інкарнатка	180—200	„
Рейґрас	90 100	„
Тимофейка	40—50	„
Сераделя	26 - 30	„
Вика літня	26—30	„
Вика озима	90—100	„
Пелюшка	30—33	„
Гірчиця	60—65	„
Ріпак	45—50	„
Лен	65—75	„
Конопли	60—70	„
Просо	40—50	„
Мак білий	100—130	„

612 запомог по 120 золотих

на суму 73·440 золотих

Кому признаємо дальші запомоги від 608-ої до 612-ої?

608. Ґузь Володимир, Іванчиці старі (Оджеиіж) поч. Рожище пов. Луцк корова впала 1 серпня 1930.

609. Кремінський Михайло, Опари, поч. Меденичі, пов. Дрогобич, корова впала 27. серпня 1930.

610. Дубравський Василь, Лопушанка, поч. Стрілки, пов. Старий Самбір, корова впала 8 вересня 1930.

611. Матвіїв Лука, Лучинці поч. і повіт Рогатин, корова впала 9 вересня 1930.

612. Сливчук Стефан, Жолобки, поч. Шумськ, пов. Кремянець, корова впала 29. червня 1930.

Увага: Запомоги — по стягненню цілорічної передплати — вишлемо на руки мужів довіря до 14 днів від дня оголошення, оскільки до того часу не дійде до нашого відома яка важна причина, що моглаби спонукати нас поновно доходити правдивости випадку або відкликати котру з тих признаних запомог.

—o—

Кому не можемо признати запомоги?

Максимів Микита, Ластівка, пов Дрогобич корова впала 6 вересня 1930, передплату мав заплачену до 30 серпня 1930, але перервав і дальшу передплату прислав аж 4-го вересня 1930 то є два дні перед випадком, а повинен був надати 30 серпня 1930.

Сухожак Василь, Девятир пов. Рава руська, корова впала 8. вересня 1930 а передплату мав заплачену до 15 серпня, але перервав і дальшу передплату прислав аж 27 серпня 1930, то є в день випадку не був ще місяць передплатником по відновленню передплати.

Мельник Сенько, Каменопіль пов. Львів, корова впала 10 вересня 1930 а передплату мав заплачену лиш до 30 серпня, отже в день випадку вже не був передплатником.

Не переривайте передплати ні на один день!

—o—

Дальші подяки за признані допомоги

прислали слідуючі запоможені передплатники:

Никола Богославець з Солотвини, Павло Васильків з Домаморича, Іван Завадівський (зложив з того 5 зол. на інвалідів), Стефан Канцір з Родатич, Василь Ґрабаня з Клопітниці пов. Ясло, і Кирило Меленчук, муж довіря «Н. Спр.» з Корчина пов. Сколе. К. Меленчук пише таке:

СВІТЛА РЕДАКЦІЄ

Задля того, що сего літа упала упала мені одна-одинока расова корова кормителька дітей я найшовся в безвихідним положенню. Я купив другу корову на сплати але єслиб не Ваша поміч яби був єї при нинішній скруті ніяк не виплатив.

Складаю Вам отсим щиру подяку а всім П. редакторам бажаю щастя сили і здоровля і всего добра. Нехай працюють нашому народови на користь а собі на славу.

Хай жиє і розвиваєся «Народня Справа»!

Корчин дня 80. 8. 1930.

К. Меленчук

—o—

Заборона крити дахи соломою.

Ґазети доносять, що Міністерство Внутрішних Справ і Міністерство Робіт Публичних — затрівожені жахливими розмірами пожеж, задумують видати заборону крити будинки соломою. Втрати від пожеж виносять в цілій державі за один рік 200 міліонів золотих — що є вельми болючою і безповоротною втратою в майні усіх громадян. Ці втрати а також безліч ріжних инших нещасть, що стало товаришать пожежам (голод, нужда, пошести, зріст злочинности) — є спричинені головно соломяними дахами, які крім західних окраїн переважають ще значно у цілій Польщі. Асекурація будинків не дає і не може дати повних відшкодовань за всі шкоди від пожеж, бож не все і не кождий може асекурувати увесь живий і мертвий інвентар та кожду господарську дрібницю. Тож ті наміри Міністерства треба привитати з признанням, бо такий заказ забезпечує і власника будинку і сусідів. Але не вистане обмежити той заказ лише до нових будинків; треба і то конче обмежити як мога більше небезпеку пожеж вже істнуючих старих будинків і господарств. Було пропоновано, щоби старі соломяні дахи перемінювати постепенно й пляново на дахи тверді, з бляхи. Именно щоби підчас можливої пожежі не вигоріло ціле село, требаби його розділити поясом огнетревалих будинків через середину на дві части, так аби огонь з одної частини не міг легко перекинутися на другу. Якби й вгоріла одна частина то друга остане й дасть притулок і першу поміч погорільцям. Тимсамим способом можнаби ділити село на дальші щораз менші части, аж вкінці, зникнуть із наших сел страшні помічники огню-соломяні стріхи. Це далоби ще й ту користь, що господарі платилиби від огнетревалих будинків лише 1/3 асекураційних складок, що є вже великою полекшою.

Цею важньою справою повинніби занятися крім уряду ще й органи самоврядування, ріжні громадянські та господарські обєднання й товариства, бо нещастя пожеж для усіх є страшне і погубне. До твердого огнетревалого криття дахів вживається крім дахівки (довольі впрочім непрактичної) головно дуже тепер відомої з солідности цинкованої бляхи, вироблюваної в Польщі. Більші закупна тої бляхи зменчать безробіття, а тимсамим і піднесуть ціну на хліборобські продукти, бо робітництво маючи зарібки буде непевно більше купувати від селян-господарів. — Тож задумана урядом заборона може принести краєви великі користи, але лише тоді, коли рівночасно піде вище зясована акція плянової переміни мякого покриття на тверде на будинках що вже здавна існують. 566.

Непередплатникам порад не уділяємо.

Відвічальний редактор: ЛЕВ ЧУБАТИЙ

З друкарні Щ. Беднарского в піднаймі „Кооперативи Промислу Ґрафічного“ Львів, Ринок 9. — Телефон 76-14.

Видавець: ІВАН ТИКТОР.